

Historia

ANNA NORDLANDER - EN PIONJÄR FRÅN NORR

TEXT AV ANNA HESSELBOM

Sedan Konstakademien 1864 öppnat sin undervisning för kvinnor blev Anna Nordlander (1843–1879) från Skellefteå en av de första kvinnliga eleverna. Hennes arbeten förekommer också flitigt i Konstföreningens rullor redan under studieåren, både som utställda verk och som vinster i det årliga lotteriet.

Anna Nordlander växte upp i en konstnärligt intresserad prästfamilj. Som barn hade hon kommit i kontakt med genre- och historiemålaren Johan Fredrik Höckert, som på tidigt 1850-tal rest runt i Lappland och som en av de första skildrat dess landskap och folkliv. Han skulle så småningom komma att bli hennes privatlärare innan hon läste vid Slöjdskolan (senare Konstfack). Under sina år vid Konstakademien 1866–1872 utförde Nordlander bland annat verk med genremotiv, norrländska landskap, motiv från Dalarna och fornnordiska motiv. Hon studerade vidare utomlands, hos målaren Jean-François Portaels i Bryssel och vid Académie Julian i Paris, ett privat alternativ till École des Beaux-Arts, som inte tillät kvinnliga studenter.

Under hela 1870-talet ställde Anna Nordlander ut på Konstföreningens utställningar, som ännu var en av få möjligheter att visa sina verk. Många gånger blev hennes verk också inköpta till det årliga lotteriet. Konstföreningen hade då upphört med de tidigare korta utställningarna i samband med lördagssammankomsterna och höll nu en så kallad fortgående utställning med inlämnade verk i sin stora utställningslokal i Ateljébyggnaden vid Kungsträdgården.

I utställnings- och vinstlistor återfinns verk av Nordlander med titlar som *Spinnande Dalkulla*, *Läsande gumma*, *Hexa* och *Tillfället gör tjuven*. 1872 visade hon målningen *Fattiga pojkar* som också blev en vinst i lotteriet samma år. Verket blev uppmärksammat och fick vidare spridning på Konstakademiens utställning följande år och när det reproducerades som fotografi av hovfotograf Johannes Jaeger. Målningen visar på inspiration från Düsseldorfskolan med dess idealiserade och detaljerade realism som

var populär hos en köpkraftig publik. Motiven var ofta allmog interiörer, stämningsfulla landskap eller, som här, anekdotiska sentimentala berättelser som vill skildra det vackra i det vardagliga. Målningen vanns av kabinetssekreterare A.K.L. Lewenhaupt. Genom donation finns verket i Nationalmuseums samlingar.

Anna Nordlander har uppmärksammats för sina nyskapande målningar av samernas liv. Intresset för landets norra delar blev allt större under 1800-talet och flera av Nordlanders kolleger intresserade sig för samerna och norrländska landskap som motiv, till exempel Mimmi Zetterström, Per Daniel Holm och tidigare Johan Fredrik Höckert. Höckerts storskaliga målningar från resan i Norrland reproducerades i tidskrifter och en av dem visades också vid Nationalmuseums invigning 1866. Motiven gick hand i hand med tidens ideal, där konstnärerna uppmuntrades att upptäcka landets natur och folkliv.

I ett tiotal verk målade Anna Nordlander porträtt, skidande samer och familjescener inifrån kåtan, ofta i ögonblicksbilder med betoning på det måleriska. Hon behandlade allmänmänskliga ämnen snarare än att skapa en etnografisk framställning som vid den här tiden var den allmänna. Målningen *Lappgosse matande hundar* visades på Konstföreningens utställning 1877 och köptes in till samma års konstlotteri, där den vanns av krigshovrättsrådet L.J. Rhodin.

Idag lever Anna Nordlanders namn vidare på MAN, Museum Anna Nordlander, i hennes hemort Skellefteå. Museet, med fokus på samtidskonst och genus, förvaltar en samling av omkring 400 verk av kvinnor från Anna Nordlanders tid till idag.

Anna Nordlander, *Lappgosse matande hundar*, olja på duk, 70 x ca 60 cm, 1877

Anna Nordlander, *Fattiga pojkar*, olja på duk, 82,5 x 104,5 cm, 1872